

BÀI TẬP RÈN LUYỆN: PHÂN THỨC HỮU TỈ.

A. BÀI TẬP MINH HỌA:

Câu hỏi 1: Tìm đa thức còn thiếu.

Phương pháp:

1. Sử dụng định nghĩa hai phân thức bằng nhau để tìm đa thức thích hợp còn thiếu.
2. Sử dụng phép chia đa thức để tìm đa thức còn thiếu.

Ví dụ 1: Tìm đa thức A biết rằng:

$$\frac{9x^2 - 64}{3x^2 - 8x} = \frac{A}{x}$$

Hướng dẫn giải:

$$A = \frac{x \cdot (9x^2 - 64)}{3x^2 - 8x} = 3x + 8.$$

Câu hỏi 2: Rút gọn phân thức.

Phương pháp:

- **Bước 1:** Phân tích tử thức và mẫu thức thành nhân tử.
- **Bước 2:** Chia cả tử thức và mẫu thức cho nhân tử chung.

Ví dụ 2: Rút gọn phân thức: $A = \frac{(b-c)^3 + (c-a)^3 + (a-b)^3}{a^2(b-c) + b^2(c-a) + c^2(a-b)}$.

Hướng dẫn giải:

Phân tích mẫu thức thành nhân tử:

$$\begin{aligned} a^2(b-c) + b^2(c-a) + c^2(a-b) &= a^2(b-c) + b^2c - ab^2 + ac^2 - bc^2 \\ &= a^2(b-c) + bc(b-c) - a(b^2 - c^2) \end{aligned}$$

$$= (b - c)(a - b)(a - c).$$

$$\text{Do đó: } A = \frac{(b-c)^3 + (c-a)^3 + (a-b)^3}{(b-c)(a-b)(a-c)}.$$

Ta có nhận xét: Nếu $x + y + z = 0$ thì $x^3 + y^3 + z^3 = 3xyz$.

Đặt $b - c = x; c - a = y; a - b = z$ thì $x + y + z = 0$.

$$\text{Từ đó ta có: } A = \frac{x^3 + y^3 + z^3}{xyz} = -3.$$

Câu hỏi 3: Quy đồng mẫu thức nhiều phân thức.

Phương pháp:

- Bước 1: Phân tích các mẫu thức thành nhân tử rồi tìm mẫu thức chung.
- Bước 2: Tìm nhân tử phụ của mỗi phân thức.
- Bước 3: Nhân cả tử và mẫu của mỗi phân thức với nhân tử phụ tương ứng.

Ví dụ 3: Quy đồng mẫu thức các phân thức sau:

a) $\frac{6}{x^2y^3}; \frac{7}{15x^4y^4}$.

b) $\frac{3}{14x^2y^5}; \frac{11}{20x^3y^7}$.

Hướng dẫn giải:

a) Mẫu thức chung: $15x^5y^4$.

$$\frac{6}{x^2y^3} = \frac{6 \cdot 15x^3y}{x^2y^3 \cdot 15x^3y} = \frac{90x^3y}{15x^5y^4}; \frac{7}{15x^4y^4} = \frac{7 \cdot x}{15x^4y^4 \cdot x} = \frac{7x}{15x^5y^4}.$$

b) Mẫu thức chung: $140x^6y^7$.

$$\frac{3}{14x^2y^5} = \frac{3 \cdot 10x^4y^2}{14x^2y^5 \cdot 10x^4y^2} = \frac{30x^4y^2}{140x^6y^7}; \frac{11}{20x^3y^7} = \frac{11 \cdot 7x^3}{20x^3y^7 \cdot 7x^3} = \frac{77x^3}{140x^6y^7}.$$

Câu hỏi 4: Cộng, trừ các phân thức đại số.

Phương pháp:

a) Đối với các phân thức cùng mẫu:

$$\frac{A}{B} \pm \frac{C}{B} = \frac{A \pm C}{B}.$$

b) Đối với các phân thức không cùng mẫu:

- Thực hiện quy đồng mẫu thức để đưa các phân thức về cùng mẫu.
- Cộng, trừ tử thức với nhau, giữ nguyên mẫu thức.

$$\frac{A}{B} \pm \frac{C}{D} = \frac{AD}{BD} \pm \frac{BC}{BD} = \frac{AD \pm BC}{BD}.$$

Ví dụ 4: Rút gọn phân thức:

$$A = \frac{1}{1-x} + \frac{1}{1+x} + \frac{2}{1+x^2} + \frac{4}{1+x^4} + \frac{8}{1+x^8}.$$

Hướng dẫn giải:

$$\begin{aligned} A &= \frac{2}{1-x^2} + \frac{2}{1+x^2} + \frac{4}{1+x^4} + \frac{8}{1+x^8} \\ &= \frac{4}{1-x^4} + \frac{4}{1+x^4} + \frac{8}{1+x^8} \\ &= \frac{8}{1-x^8} + \frac{8}{1+x^8} = \frac{16}{1-x^{16}}. \end{aligned}$$

Ví dụ 5: Thực hiện các phép tính:

a) $\frac{x+3}{x+1} - \frac{2x-1}{x-1} - \frac{x-3}{x^2-1}.$

b) $\frac{1}{x(x+y)} + \frac{1}{y(x+y)} + \frac{1}{x(x-y)} + \frac{1}{y(y-x)}.$

Hướng dẫn giải:

a) $\frac{x+3}{x+1} - \frac{2x-1}{x-1} - \frac{x-3}{x^2-1} = \frac{(x+3)(x-1) - (2x-1)(x+1) - (x-3)}{x^2-1} = -1.$

b) $\frac{1}{x(x+y)} + \frac{1}{y(x+y)} + \frac{1}{x(x-y)} + \frac{1}{y(y-x)} = \frac{x+y}{xy(x+y)} + \frac{y-x}{xy(x-y)} = \frac{1}{xy} - \frac{1}{xy} = 0.$

Câu hỏi 5: Nhân, chia các phân thức đại số.**Phương pháp:**

- Sử dụng quy tắc nhân hai phân thức đại số:

$$\frac{A}{B} \cdot \frac{C}{D} = \frac{A.C}{B.D} \text{ và } A \cdot \frac{C}{D} = \frac{A.C}{D}.$$

- Sử dụng quy tắc chia hai phân thức đại số:

- Nếu $C, D \neq 0$ thì $\frac{A}{B} : \frac{C}{D} = \frac{A}{B} \cdot \frac{D}{C} = \frac{A.D}{B.C}$.

- Nếu $C \neq 0$ thì $\frac{A}{B} : C = \frac{A}{B} \cdot \frac{1}{C} = \frac{A}{B.C}$.

Ví dụ 6: Rút gọn biểu thức:

$$B = \frac{2x^2 - 8}{x^2 + x + 5} \cdot \frac{5x^2 + 5x + 25}{x^2 - x - 12} : \frac{10x^2 - 40}{x^2 - 5x + 4}.$$

Hướng dẫn giải:

$$B = \frac{2(x^2 - 4)}{x^2 + x + 5} \cdot \frac{5(x^2 + x + 5)}{(x - 4)(x + 3)} \cdot \frac{(x - 4)(x - 1)}{10(x^2 - 4)} = \frac{x - 1}{x + 3}$$

Câu hỏi 6: Rút gọn và tính giá trị biểu thức.**Phương pháp:**

- Thực hiện phép cộng, trừ, nhân, chia các phân thức để rút gọn biểu thức.
- Thay giá trị của biến vào biểu thức đã rút gọn được.

Ví dụ 7: Cho biểu thức $B = \frac{3x^2 - 12}{(x - 3)(x^2 + 4x + 4)}$. Tính giá trị của biểu thức tại $x = 4$.**Hướng dẫn giải:**

$$B = \frac{3x^2 - 12}{(x - 3)(x^2 + 4x + 4)} = \frac{3(x - 2)}{(x - 3)(x + 2)}$$

Thay $x =$ vào biểu thức ta được: $B = 1$.

B. BÀI TẬP TỰ LUYỆN:

Bài 1. Rút gọn các phân thức:

$$\text{a) } A = \frac{1235 \cdot 2469 - 1234}{1234 \cdot 2469}.$$

$$\text{b) } B = \frac{4002}{1000 \cdot 1002 - 999 \cdot 1001}.$$

Hướng dẫn giải:

a) Đặt $1234 = x$.

$$A = \frac{(x+1)(2x+1) - x}{x(2x+1) + x+1} = 1.$$

b) Đặt $1000 = x$.

$$B = \frac{4x+2}{x(x+2) - (x-1)(x+1)} = 2.$$

Bài 2. Chứng minh rằng phân số $\frac{n^7+n^2+1}{n^8+n+1}$ không tối giản với mọi số nguyên dương n .

Hướng dẫn giải:

Ta có:

$$n^7 + n^2 + 1 = (n^2 + n + 1)(n^5 - n^4 + n^2 - n + 1)$$

$$n^8 + n + 1 = (n^2 + n + 1)(n^6 - n^5 + n^3 - n^2 + 1)$$

Tử và mẫu thức cùng chứa thừa số $n^2 + n + 1 > 1$ nên phân số $\frac{n^7+n^2+1}{n^8+n+1}$ không tối giản với mọi số nguyên dương n .

Bài 3. Viết gọn biểu thức sau dưới dạng một phân thức:

$$(x^2 - x + 1)(x^4 - x^2 + 1)(x^8 - x^4 + 1)(x^{16} - x^8 + 1)(x^{32} - x^{16} + 1).$$

Hướng dẫn giải:

Đặt $A = (x^2 - x + 1)(x^4 - x^2 + 1)(x^8 - x^4 + 1)(x^{16} - x^8 + 1)(x^{32} - x^{16} + 1)$.

Ta có: $(x^2 + x + 1).A = (x^{64} + x^{32} + 1)$.

Do $x^2 - x + 1 \neq 0$ nên $A = \frac{x^{64} + x^{32} + 1}{x^2 - x + 1}$.

Bài 4. Cho $3y - x = 6$. Tính giá trị của biểu thức $A = \frac{x}{y-2} + \frac{2x-3y}{x-6}$.

Hướng dẫn giải:

$$A = \frac{x}{y-2} + \frac{2x-3y}{x-6} = \frac{3y-6}{y-2} + \frac{2x-x-6}{x-6} = 3 + 1 = 4.$$

Bài 5. Cho biểu thức $\left(\frac{x+1}{2x-2} + \frac{3}{x^2-1} - \frac{x-3}{2x+2}\right) \cdot \frac{4x^2-4}{5}$.

- Tìm điều kiện của x để giá trị của biểu thức được xác định.
- Chứng minh rằng khi giá trị của biểu thức xác định thì nó không phụ thuộc vào giá trị của biến x .

Hướng dẫn giải:

a) Biểu thức xác định khi $2x - 2 \neq 0 \Leftrightarrow x \neq 1$; $2x^2 - 2 \neq 0 \Leftrightarrow x \neq \pm 1$.

Vậy điều kiện của x là $x \neq \pm 1$.

$$b) \left(\frac{x+1}{2x-2} + \frac{3}{x^2-1} - \frac{x-3}{2x+2}\right) \cdot \frac{4x^2-4}{5} = \left(\frac{x+1}{2(x-1)} + \frac{3}{(x-1)(x+1)} - \frac{x-3}{2(x+1)}\right) \cdot \frac{4(x-1)(x+1)}{5} = 4.$$

Vậy với $x \neq \pm 1$ thì biểu thức bằng 4, nên không phụ thuộc vào giá trị của biến x .

Bài 6. Cho $x + \frac{1}{x} = a$. Tính giá trị của các biểu thức sau theo a :

a) $x^2 + \frac{1}{x^2}$.

b) $x^3 + \frac{1}{x^3}$.

c) $x^4 + \frac{1}{x^4}$.

Hướng dẫn giải:

a) $x^2 + \frac{1}{x^2} = a^2 - 2$.

$$\text{b) } x^3 + \frac{1}{x^3} = \left(x + \frac{1}{x}\right)^3 - 3x \cdot \frac{1}{x} \left(x + \frac{1}{x}\right) = a^3 - 3a.$$

$$\text{c) } x^4 + \frac{1}{x^4} = \left(x^2 + \frac{1}{x^2}\right)^2 - 2x^2 \cdot \frac{1}{x^2} = (a^2 - 2)^2 - 2 = a^4 - 4a^2 + 2.$$